

Az Informatikai és Könyvtári Szövetség és a Magyar Könyvtárosok Egyesülete közös online munkacsoportja javaslata az Európai Unió pályázati lehetőségei 2021 után témakörben

Tartalom

Javasolt pályázati témakörök, kapcsolódva az EU-s fejlesztési irányvonalakhoz	2
Globális célok és területek.....	2
Támogatjuk az alábbi pályázati területeket és fejlesztési irányokat.....	2
Konkrét fejlesztési területek	3
Általános indoklás.....	3
Következő ciklusra szóló konkrét javaslatok.....	4
Az előző pályázati ciklus összegző tapasztalatai	7
Javaslatok a pályázatok lebonyolításának gyakorlatához	7

Javasolt pályázati témakörök, kapcsolódva az EU-s fejlesztési irányvonalakhoz

A 2014-2020. között megvalósult európai uniós programok többségükben jó alapot szolgáltatnak a 2021-2027. időszak fejlesztéseinek meghatározásaihoz. Számos területen szereztek a kulturális szakemberek tapasztalatot, gyakorlatot, amely biztosíték a folytatás eredményességére.

Fő szempontok:

A források hatékony, szakszerű, hosszantartó hatással bíró felhasználásának támogatása, amely így sokoldalú lehetőséget kínál a kulturális területen megvalósítható, életminőséget javító, fenntartható szolgáltatások fejlesztéséhez.

Globális célok és területek

- ✓ A területi, társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése
- ✓ Egész életen át tartó tanulás
- ✓ Kutatás, fejlesztés és innováció
- ✓ Digitális készségek és kompetenciák fejlesztése
- ✓ Fenntartható fejlődés és versenyképesség növelése

Támogatjuk az alábbi pályázati területeket és fejlesztési irányokat

- ✓ a minőségi oktatás, az egész életen át tartó tanulás és a társadalmi felzárkózást szolgáló tevékenységek megvalósítása
- ✓ az oktatási és a kulturális intézmények közötti rendszerszerű együttműködések megőrzése, illetve újak kialakításának ösztönzése
- ✓ az intézmények közötti hálózatosodás eddigi eredményeinek, tapasztalatainak kiaknázása a teljes magyar kulturális ágazatban, illetve további fejlesztés megvalósítása a területen
- ✓ a kulturális intézményrendszer közösségfejlesztő, közösségteremtő, közösség megtartó szerepének erősítése a teljes vertikumban
- ✓ kulturális szolgáltatásokhoz való „távoli hozzáférés” fejlesztése minden közgyűjteményben – különös tekintettel a magyar könyvtári rendszer intézményeire

Konkrét fejlesztési területek

- ✓ Innováció az oktatásban és a tanulásban
- ✓ Tanulás otthoni támogatása – különös tekintettel az online tartalomszolgáltatásra
- ✓ Intelligens tanulási terek kialakítása a közgyűjteményekben – különös tekintettel a könyvtárakra és információs intézményekre
- ✓ Digitális írástudás/műveltség fejlesztés, tudásalapú kompetenciafejlesztés
- ✓ Folyamatos fejlődés és képzés biztosítása minden állampolgár számára az új ismeretek megszerzéséhez és ehhez kapcsolódó készségek kialakításához
- ✓ Tehetség gondozás és karriertámogatás minden generáció vonatkozásában
- ✓ Hátrányos helyzetű, fogyatékkal élők, idősek számára a szolgáltatások igénybevételét elősegítő fejlesztések, eszközök és programok
- ✓ Közgyűjteményekben őrzött tudás digitális hozzáféréseinek biztosítása és fejlesztése
- ✓ Bíróságok és közkönyvtárak együttműködése az állampolgári jogi tájékoztatásban
- ✓ Közgyűjteményi, könyvtári szolgáltató hálózat további fejlesztése
- ✓ Könyvtári infrastruktúra-fejlesztés – különös tekintettel a zöld programra
- ✓ A mesterséges intelligencia, robotika, makerspace szolgáltatások, oktatócsomagok használata a közgyűjteményekben mobil szolgáltatások formájában is

Általános indoklás

A könyvtárak biztos pontként évszázadok óta léteznek, az ország minden településén ott vannak és **hálózatba szerveződve** elérik a lakosságot. Stabil, megbízható személyzeti és infrastrukturális háttérrel tudnak helyszínt biztosítani a különböző tevékenységeknek.

A könyvtárakban már korábbi fejlesztésekből (TIOP, TÁMOP, EFOP, TOP, GINOP (DJP pontok)) megvalósult programok, eszközök vannak, illetve kialakult, élő együttműködési **kapcsolatokat tartanak fenn a nevelési - oktatási intézményekkel, civil szervezetekkel, közösségekkel**, amelyekre lehet építeni.

Legnagyobb arányban érik el a lakosságot, nagy az egyéni szintű megszólítás lehetősége is, a könyvtári tagság személyessége miatt. Tartósabb elkötelezettséget tudnak kialakítani a gyerekekkel, idősekkel, rászoruló lakosokkal.

A könyvtár nem csupán a digitális kompetenciák fejlesztésének ideális területe, hanem az **aktív tanulásnak**, az egyénre szabott tanulási lehetőségeknek, tanulói együttműködésen alapuló tanulásnak, de színes palettáját tudja szolgáltatni a differenciált tanulás szervezési eljárások integrálásának is.

A **könyvtári tudásbázis** használata megsokszorozza, elmélyíti a formális tanulásban szerzett tudást. Az egész életen át tartó tanulás kiemelt helyszíne a könyvtár, ahol a sokféle tanulási forma közül mindenki megtalálhatta a számára megfelelőt.

Következő ciklusra szóló konkrét javaslatok

Hálózatosodás

Az együttműködések, hálózatok, térségi konzorciumok esetén azok előnyben részesítése, akiknek van korábbi közös munkája (pl. plusz pontok). Kiemelten, egységes fejlesztési területként kezelendő a **Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR)**, amelynek 2673 kistélepülés a tagja) egységként kezelendő a kistélepüléseknek szóló könyvtári szolgáltatások fejlesztése. Ezáltal jobban garantálható, hogy a fenntartási időszakban, illetve utána hosszú távon is megmarad a projekt eredménye és hatékonyabb lesz annak társadalmasítása.

Ilyen stabil állami intézményhálózat mellett mindenképpen megfontolásra javasoljuk azoknak a szervezeteknek, cégeknek, civil szervezeteknek a támogatását, amelyek csak a kiírások miatt jöttek létre, vagy kezdtek el adott témával foglalkozni, de semmiféle előzménye nem volt működésüknek. Így szinte biztosra mondható, hogy nem hosszú távra szerveződnek, többségük a projektek fenntartási időszaka után megszűnik, ezért elveszik még az infrastrukturális befektetés is.

Kulturális intézmények a tanulásért

A korábbi EFOP 4.1.8 konstrukció aktualizálása, újra kiírása, hogy olyan 21. századi színvonalú tanulási környezet lehessen a könyvtár, ahol a tanórán kívül a diákok ismeretet tudnak szerezni informális módon.

Ugyanezeket a tereket más időpontban a felnőtt lakosság élethosszig tartó tanulásában használhatják.

A COVID időszak tapasztalatai alapján a távoli hozzáférés, az érintésmentes, személyek nélküli szolgáltatás fejlesztése kiemelt fontosságú. A pandémiás helyzet tanulságaként jelentősebb infrastrukturális felkészültség szükséges a könyvtárak önkiszolgáló kölcsönzésének megvalósításához (RFID technika és eszközök, beléptető kapuk, okos vonalkódok, leolvasók), a nyitvatartási időn túli, a könyvtárak terein kívül megvalósuló, önkiszolgáló/automatikus könyv visszavételhez (biblioboxok).

Művészeti nevelés, mint kitörési pont

Az előadó-művészetén túl az egyéb művészetek fejlesztésében tehetséggondozás:

Vizuális kultúra (rajz, szobrász, kerámia, kézműves), kreatív ipar, irodalom (vers, mese, novella írás). (Anyanyelvi és idegen nyelvi kompetencia, kulturális kompetencia)

Digitális szolgáltatások, oktatástámogatás:

Olyan országos, központi rendszerek létrehozása, amelyeket a helyi intézmények egy saját illesztő felülettel tudnak a területüknek, arculatuknak megfelelően kialakítani. Így csak egy helyen van szükség nagy tárolókapacitásra. A gyűjtemény alkalmas az önálló intézményi tartalmak kezelésére, de országos hálózatként alkalmas a felhasználóbarát, egységes felületen történő szolgáltatásra is.

XXI. századi köznevelés

(Alapkészségek és kulcskompetenciák megerősítése, magasabb végzettségi szint megszerzésének támogatása, a korai iskolaelhagyás csökkentése, digitális készségek és kompetenciák fejlesztése)

Az alábbiak szerint tudnak a könyvtárak ebbe bekapcsolódni:

A távoli hozzáférés, távszolgáltatás (távoktatási módszertannal tananyagok kidolgozása a középiskolások, felnőttek kompetencia fejlesztéséhez.)

A közgyűjteményekben őrzött tudás digitális hozzáféréseinek biztosítása kapcsolódjon össze a megőrzésre szánt dokumentumok védelmével, állagának megóvásával, megőrzési feltételeinek megteremtésével, mivel ez a hosszútávú alapja a tudásmegőrzésnek.

Ehhez használva a digitalizálás eredményeit, illetve a közgyűjteményekben helyben meglévő tartalmakat. **Tartalomfejlesztés, tudásanyag fejlesztés a meglévő gyűjteményre alapozva.**

Szükséges: humán erőforrás és infrastrukturális, technikai fejlesztés

Ezek a fejlesztések hozzájárulnak a **Társadalmi felzárkózási fejlesztések** megvalósulásához is.

Szociális illetve család- és ifjúságügyi fejlesztések

Hátrányos helyzetűek felzárkóztatása:

A könyvtár biztos, állandó helyet tud adni a hátrányos helyzetű gyerekeknek, ahol a hagyományos tanulás mellett a szabadidő hasznos eltöltése, közösségépítés, szociális kompetenciák fejlesztése az informális tanulás útján lenne a fókuszban. **A könyvtárban található tudásanyag feldolgozása játékos, interaktív módon.**

Fogyatékkal élők

Gyerekek:

A fogyatékkal élők felzárkóztatását szolgáló tevékenységek, informális oktatási program kidolgozása, speciális igényű gyermekek készségfejlesztése, tehetséggondozása (sajátos nevelési igényű, autista gyermekek).

Felnőttek:

Foglalkoztatási program, speciális támogatás azon munkáltatóknak, akik autistákat egyéb fogyatékkal élőket foglalkoztatnak. **Érzékenyítés**, a munkahelyi környezet átalakítása mozgásukban, látásukban korlátozottaknak.

Tehetséggondozó szolgáltatások

Mentor program – könyvtár, mint biztos hely, a könyvtáros, mint támogató személy, aki nem tanár és nem szülő. Segíti a gyereket a tanulásban, megtanítja, hogyan tud önállóan ismereteket szerezni, szelektálni az információkból, segíti, hogy sikeres legyen a felvételi, folyamatosan figyelemmel kíséri a tanév során, illetve a nyári szünetben is.

Intergenerációs kapcsolatok erősítése

A könyvtár/kulturális intézmény az a hely, ahol erre lehetőség van.

Idősek otthona és gyermekotthon lakóinak összehozása interaktív programokkal. Hosszú távú együttműködések kialakítása.

Egymás kompetenciáit tudnák fejleszteni:

A fiatal a ma szükséges digitális kompetenciákat adja át, az idős pedig az anyanyelvi kommunikációs, illetve kulturális kompetenciákat.

Hívószavak lehetnek: családtörténet, helyismeret, hagyományőrzés vagy egyéb azonos érdeklődés.

Zöld Infrastruktúra és Klímavédelmi Operatív Program (ZIKOP)

A kulturális intézmények kerüljenek be az energetikai fejlesztések közé. A zöld program keretében ne csak infrastruktúra fejlesztésre gondoljunk, hanem **komplex**, a **szemlélet formálását**, a **fenntartható fejlődést** elősegítő projektekre. A könyvtárak nemzetközileg is jelentős könyvtári eredményeket tudnak felmutatni és kidolgozott fejlesztési irányokkal, tervekkel rendelkeznek, A jó gyakorlatok további terjesztésre van szükség.https://mke.info.hu/wp-content/uploads/2018/03/SDG_sztorik_nyomda_finaljav3.pdf, https://mke.info.hu/wp-content/uploads/2018/04/SDG_sztorik_ENG.pdf , az elmúlt évek zöld könyvtári díjai (IFLA)

Programokon átnyúló kapcsolódások

Vállalkozásfejlesztési és Innovációs Operatív Program (VINOP) • Foglalkoztatásba való bejutás javítása • Kutatás, fejlesztés és innováció • Egész életen át tartó tanulás

illetve

Versenyképes Magyarország Operatív Program (VMOP) • Oktatási infrastruktúra • Helyi közösségek megerősítése • Diák-, lakossági és szabadidős sportcélú fejlesztések. Mindenképpen indokolt lenne – ehhez a programponthoz kapcsolódóan – a megfelelő könyvtári infrastruktúrának a megteremtése, különösen a nemzeti kulturális vagyron szempontjából kiemelkedő Országos Széchényi Könyvtár, a szakterületi gyűjteményekkel rendelkező szakkönyvtárak és a lakosság könyvtári ellátását biztosító közkönyvtárak fejlesztése.

Könyvtárak ideális helyszínei a vállalkozások fejlesztésének, közösségek építésének is.

Nyitott irodaként, találkozó pontként adhatnak helyet, ahol irodatechnikai eszközöket, adatbázisokat használhatnak ingyenesen.

A különböző programok kiírásakor szerepeljenek a lehetséges pályázók között a közintézmények is, így a könyvtárak azokhoz kapcsolódhassanak, amihez van erőforrásuk, innovatív ötletük, javaslatuk.

Az előző pályázati ciklus összegző tapasztalatai

Az elmúlt időszakban a szűk keresztmetszetű (egy-két nagy konzorciumi partnerre támaszkodó) megaprojektek (A cselekvő közösségek, Az én könyvtáram) a széles társadalmi rétegek körében kevesebb hatást érték el, mint a kevesebb forrású, célirányosabb projektek, ezért ezt a megoldást átgondolandónak véljük a következő tervezés során.

A társadalmi hasznosulás (közhaszon) szempontjából az előző ciklus „kisebb” projektjei (EFOP 3.2.3, 3.7.3, 4.1.8) sokkal szélesebb körben jártak sikerrel a nagyobb (megyei) és közepes (városi) könyvtárak esetében, ugyanakkor együttműködő partnerként számos kistélepülés is bevonásra került. Ez szélesebb (és részben hátrányosabb helyzetű) társadalmi rétegek körében jelentett hasznosulást, a befektetések révén a jövőbe való investálást (digitalizáló berendezések, számítástechnikai eszközök, könyvtárbuszok stb.). Nem a pillanatnyi haszonszerzésre, hanem a hosszú távú (jövőt építő, életminőséget javító), széleskörű és megtérülő befektetésekre célszerűbb összpontosítani.

Javaslatok a pályázatok lebonyolításának gyakorlatához

Előkészítés

- ✓ A pályázatok előkészítése kapcsán minél szélesebb körű előzetes egyeztetés, a pályázati felhívások egyértelmű és közérthető megfogalmazása

- ✓ Az utólagos, esetlegesen visszamenőleges hatályú módosítások számának csökkentése
- ✓ Úgy a pályázatok előkészítése, lebonyolítása, mint a beszámoló időszakban is tekintetbe kell venni a GDPR előírásait, az indikátorok meghatározásakor csak a legszükségesebb adatok regisztrálása legyen szükséges
- ✓ Az Operatív Programokhoz kapcsolódó segédletek, útmutatók dátum, kibocsátó szervezeti egységre, kibocsátásért felelős személyre való utalás, hatályba lépés dátumának megjelölése nélkül jelennek meg. Nehéz így eligazodni az érvényességét illetően.

Kapcsolattartás

- ✓ A projekteknel minden esetben szükséges egy kapcsolattartó az IH részéről, aki felelőse az adott projektnek. Így elkerülhető, hogy személyi változás esetén különböző ügyintézők egymásnak ellentmondó információkat, utasításokat adjanak a pályázóknak.
- ✓ Életszerű megvalósítási keretek, szervezési feltételek
- ✓ Az Irányító Hatóság folyamatos együttműködése, segítő szerepének erősítése,
- ✓ Az EPTK felület nehezen áttekinthető. Sok feleslegesnek tűnő lépést tartalmaz. Egyes funkciók közvetlenebb, kevesebb lépésből álló elérése hasznos lenne. Egyes funkciógomb félrevezető megnevezéssel bír. Pl.: vissza / mégse.
- ✓ Az eutamogatas@emmi.gov.hu email címre (EMMI, mint IH ügyfélszolgálat) küldött kérdéseink esetenként megválaszolatlanok maradnak, ilyenkor nagyon nehéz a továbblépés.
- ✓ Nincs egyértelmű, életszerű állásfoglalás kiskorú, illetve írástudatlan (pl.: óvodás korú) célcsoport tagokra vonatkozó dokumentálást illetően. Pl.: jelenléti ív vezetése.
- ✓ Szükség lenne a vonatkozó IH-ktől állásfoglalásra, dokumentum sablonra speciális esetek kezelésére. Pl.: ha a célcsoport az adott közigazgatási területen élő személyek, milyen adatok jelenléti íven történő bekérésével lehet ezt igazolni a GDPR szabályok megsértése nélkül? Elegendő a település neve, vagy pontos lakcímmre van szükség. Erre eddig nem kaptunk egyértelmű választ az IH-tól.

Megvalósítás, dokumentáció:

- ✓ Kötelező dokumentáció egyértelműsítése. (pl. jelenléti ívek, különböző nyilatkozatok) A dokumentálási kötelezettség egyszerűsítése, túlzások elkerülése
- ✓ A pénzügyi követelményrendszer ne legyen szigorúbb, mint az, amit az adott intézménynek (pályázónak) a rá vonatkozó hatályos pénzügyi szabályok előírnak
- ✓ A szakmai megvalósítók munkabérének felső határa az adott év átlagkeresetének 1,5-szeres maximalizálása reális, de ennél alacsonyabb bérezés a projekt minőségi megvalósítását veszélyezteti.

A tanulási formákkal kapcsolatos észrevételek EFOP-3.3.2

✓ **Versenyek, vetélkedők**

Jó lenne, ha nem kellene ragaszkodni egy-egy oktatási intézményhez, hanem a különböző iskolákba járó gyerekek is összemérhetnék tudásukat, felkészültségüket. Az is alternatíva lehetne, hogy pl. 1. forduló még iskolai, de a 2. fordulóban már találkozhatnának a csapatok. Ekkor azonban a minimum 20 fős elvárást is korrigálni lehetne.

✓ **Tábor**

A minimálisan elvárt 20 fő/iskola nagy megkötöttség. Előnye: folytatódhat a tanév során zajló tehetséggondozás, de legalább annyira fejlesztő hatású, ha több helyről érkező tehetséges gyerekek motiválják egymást.

✓ **A tanulási formák időtartama**

A kulturális órák és foglalkozássorozatok 2 x 45 perces időtartamát évfolyamonként differenciálni lehetne. A kisebbeknél nagyon hosszú ez az idő, és szünettel, iskola-könyvtár utazással/sétával együtt a tanítási napból sok időt vesz el. Lehetne választható alternatíva a több alkalommal rövidebb idő. Tanulási formák közül csak a heti szakkörnél jelent meg a rugalmasság, mivel ott minimálisan elvárt 40 alkalom/12 hónap volt. A többi tanulási formánál semmilyen rugalmasság nem volt megengedett. (pl. nyári hónapokban nem tartani és lennének hónapok, amikor 2-szer tartani Bármilyen okból (pl. betegség) elmarad egy nem tudom pótolni a következő hónapban).

✓ **Indikátorokkal kapcsolatos észrevételek**

Az óvodások bevonása speciális felkészültséget, előkészítést igényel a könyvtárosok részéről. Ezért is érthetetlen, hogy nem számítanak az indikátorokba.

Az „egy fő csak egyszer szerepelhet” is átgondolandó, hiszen több tevékenységben is részt vehetnek a gyerekek, és ugyanúgy van munka, költség, ráfordítás velük. Pl. egy foglalkozássorozaton való részvétel szerves folytatása lehet a tábor, ami teljesen más ráfordítást igényel. Hasonló a helyzet, ha egy osztállyal több éven át foglalkozunk, természetesen mindig más formában.

✓ **Célcsoport bevonása:**

Az életszerű helyzeteket figyelembevéve, legyen lehetőség a célcsoportba tartozók (különösen időskorosztály esetén) hiányzására. A felnőttek bevonása jól teljesíthető, de a projektben tartásuk már kétséges egy, illetve két éven keresztül. Ezen túl számos olyan élethelyzet van (pld. betegség, családi állapot változás), amikor nincs ráhatásunk a résztvevő aktivitására. Az sem megoldás, hogy több résztvevőt vonunk be, mert a lemorzsolódás mértékét nem lehet előre tervezni. Az anyag és eszközszükségletet egy konkrét létszámhoz alakítjuk, nem lehet kétszer annyi embert leültetni fele annyi eszközhöz.

✓ **Fenntartási időszak**

Indokolt lenne a fenntartási időszak 3 évre csökkentése. Különösen most, hogy az eszközök olyan gyorsan avulnak, illetve a célcsoport igényei is gyorsan változnak, már ugyanazt a tartalmat nem tudjuk megvalósítani, mert nem biztos, hogy találunk rá érdeklődőt. A személyi változások miatt az eredeti szakmai megvalósítók már nem elérhetőek.

✓ **Hátrányos helyzetűekkel kapcsolatos észrevételek**

A kiírásban szereplő 20%-os arány a megváltozott törvényi szabályozás miatt igen magas. A szülő maga nyilatkozik az iskolának a hátrányos helyzetről, amihez nem fűződik semmilyen "érdeke", így nagyon sok nehéz körülmények között élő gyerek kiesett ebből a kategóriából.

✓ **Projektmenedzsment, pénzügy**

Alacsony óradíjat kaphattak a megbízási díjas projektben résztvevők, mivel 2017-ben beadott pályázatnál (3 éves megvalósítás mellett) a 2015. évi alpbér- és kereset átlagot kellett figyelembe venni.

Gazdasági ügyintéző alkalmazása indokolt lenne (lehet, hogy csak bizonyos összeghatár felett vagy indikátorokhoz kötöten)

A szokásos piaci árak való megfelelés igazolására a három helyett az öt forrás túlzó, aránytalan terhet ró a pályázóra. A kulturális szféra egyes speciális esetei nehezen kezelhetőek (javasolt pl. egyedi beszerzésű termékek, műtárgyak kivonása az árajánlati körből)

Budapest, 2020. október 30.

Ramháb Mária
Informatikai és Könyvtári Szövetség
elnök

Barátné Prof. Dr. Hajdu Ágnes
Magyar Könyvtárosok Egyesülete
elnök